

СТАНОВИЩЕ

на дисертационния труд на Мила Тониева Драгомирова

на тема:

„ СКРИНИНГ НА ЗРЕНИЕ ПРИ ДЕЦА В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ.”

За присъждане на научната и обзорователна степен „ДОКТОР”,

по научната специалност „ Оптометрия”

Научен ръководител: доц. д-р Снежана Йорданова д.м,

доц. д-р Елисавета Гурова д.м,

Рецензент: доц. д-р Христина Видинова, д.м.н

Катедра „ Оптика и спектроскопия”, Физически факултет, СУ „ Св. Климент Охридски“, София.

Дисертационният труд на Мила Тониева Драгомирова е посветен на тема с голямо социално значение-скрининга на детското зрение и навременното откриване и лекуване на деца с очни проблеми. Според препоръките на Световната здравна организация (СЗО) [1] скрининговите програми трябва да включват ефективни, евтини и надеждни тестове за откриване на състояния, които могат да водят до сериозни здравословни проблеми. В България скринингът на детското зрение си остава сериозен проблем, поради липсата на кадри, на единна методика за скрининг и ресурси за извършването му. Именно за това темата е актуална, социално значима и силно практически ориентирана. Освен актуалната тема дисертантката предлага своя система за провеждане на скрининг при деца, основаваща се на дългогодишен опит ,като Консултант на Национална Кампания за Превенция на Детско Зрение „Квят“, за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018. Именно тази собствена, иновативна методика на скрининг , придава особена стойност на дисертационния труд.

Дисертацията на Мила Драгомирова съдържа 124 страници, 14 таблици, 22 фигури и 115 цитирани източници, представени в 6 Глави. Прави впечатление, че на места липсва взаимовръзка между отделните глави, което до някъде е свързано с големия период на разработване на дисертацията 6 години- 2016-2022.

Литературният обзор, обхващащ 26 страници и използва 115 чуждестранни и 11 български автори. Счита за грешка включването на литературния обзор като част от задачите на дисертацията, тъй като той би трябвало да бъде отделен като самостоятелна глава . В

литературната справка Мила Драгомирова подробно ни запознава с развитието на зрението при децата, неговите специфични особености и нуждата от своевременен скрининг.

Анализът на литературата завършва с изводите, че в България няма мащабни епидемиологични проучвания за зрителните нарушения, няма приета валидирана скринингова методика и има нужда от повече програми за скрининги и специалисти за тях.

Съвсем логично след тези изводи литературния обзор преминава в цел и задачи. Целите са добре и точно формулирани :

Въз основа на иницирани скрининги да се осигури навременна профилактика и откриване на зрителни аномалии при децата. Да се предложат решения за някои от откритите проблеми. Към поставената цел са изведени 6 основни задачи. Първата смятам, че трябва да отпадне защото е литературния обзор по дисертационния труд. Останалите са добре избрани, някои - 4,5 добавени допълнително след провеждане на скринингите и анализ на някои от резултатите, което обяснява донякъде леката хаотичност при оформянето на структурата на дисертационния труд.

Дисертацията е изработена в продължение на 6 години 2016-2022 в Катедрата по „ Оптика и спектроскопия”, Физически факултет, СУ „Свети Климент Охридски“. Скринирани са 1604 деца от 4 училища в България и още 1225 по програмата на Квият България. Това е доста голяма извадка, даваща добра статистическа достоверност на получените резултати. В глава 2 описваща методиките използвани в дисертационния труд Мила Драгомирова подробно ни запознава не само с тестовете, които са използвани, но и представя собствен протокол за скрининг на зрението, собствен въпросник за откриване на рискови фактори при търсене на очна патология както и собствена схема за организация на скринингите на терен, с примерно разпределение на тестовите бази в помещенията за скрининг. Такива разработки до момента нямаме в България и смятам, че те са едно от най-големите достойнства на дисертацията, с реално практическо приложение в организацията на детския очен скрининг в България. Организираният по тази методика очен скрининг показва една висока ефективност и дава достатъчно точни и ясни резултати. Дисертантката разработва също така и методика, за подготовка и участие в скринингите на студенти по оптометрия, отново чрез собствени протоколи за практически упражнения по клинична рефракция и протоколи отчитащи работата на студентите по време на скрининг. Това смятам за особено ценно при подготовката на студентите по оптометрия както и прави възможно тяхното редовно включване в профилактични скрининг програми при деца.

Резултатите от извършените скрининги са подробно, нагледно анализирани в глави 4, 5 и 6. В глава 4 Мила Драгомирова представя резултатите от скринингите свързани с разпространението, рисковите фактори и здравното покритие на децата с миопия. Дисертантката установява миопия в 19% от изследваните ученици. Подобно на други изследователи и тук се доказват като рискови фактори, фамилната обремененост, малкото количество спорт, часовете прекарани на компютър. Малко изненадващи са резултатите, че няма връзка между часовете пред компютъра и миопията. Вероятно това се дължи на субективния характер на отговорите на

въпросника. С особено значение са резултатите, че 53% от децата с миопия не носят очила макар, че трябва да носят. Това е обезпокоителен факт с важно социално значение.

В глава 5 са обсъдени интересните резултати свързани с високо разпространение на аномалии в цветното зрение в малък български град Сепарева баня. Най-вероятната причина е възможната фамилна обремененост на децата в този град. Получените данни са изключително интересни и уникални.

В 6 глава са дадени конкретни предложения за подобряване организацията на профилактиката и скрининга на зрителните аномалии при децата. Това е важен принос с практическа стойност.

Всяка от главите завършва с извод- 6 на брой. Приносите са 5 на брой, всички от които с научно-приложен характер.

Публикациите свързани с дисертационния труд са 4, от които 3 на английски език и 1 в български реферирани списания.

Макар да има доста неточности в структурата на дисертацията и особено в оформлението на литературния обзор, както и липса на описание на статистическите методи, дисертационният труд е актуален, иновативен, с много голямо лично участие на авторката в разработката на собствен вариант на скрининг в училищна среда.

Ето защо, в качеството си на рецензент давам положителна оценка на дисертационния труд на Мила Тониева Драгомирова на тема : „ СКРИНИНГ НА ЗРЕНИЕ ПРИ ДЕЦА В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ.“ „ и препоръчвам на почитаемото научно жури да гласува положително за присъждането на научната и образователна степен „ДОКТОР“ по научната специалност „ Оптометрия“.

31.08.2022

Рецензент:

/ Доц. Х. Видинова, д.м.н./